

A VIII. Magyar Egyházzenei Kongresszus

A Magyar Egyházzenei Társaság március 14-től 16-ig Kaposvárott rendezte meg VIII. Kongresszusát. Az első, 1993-as kongresszus óta kialakult hagyomány szerint a páratlan sorszámú összejöveteleket Budapesten tartjuk, a párosakat pedig vidéken: eddig Debrecenben, Pápán, Szegeden s most a somogyi fővárosban voltunk — mindig a márciusi polgári ünnepet körbevevő napokon. Budapest központi fekvése miatt a fővárosi kongresszusok népesebbek, míg a vidékiek a távolság és a szállásköltségek miatt a Társaság nagyobbik részét kitevő fővárosi tagoktól s különösen az ország másik végében lakóktól nagyobb áldozatot követelnek. Ám ha kissé kevesebben is, mégis szép számban szívesen vállaljuk a költségeket és a fáradtságot, hiszen jól esik kiszakadni a mindennapi munkából s jól esik megismerni egy-egy vidéki központban dolgozó kollégáink munkáját. Megbecsülésünket és támogatásunkat is kifejezzük odaszánásunkkal. Egy csoport erdélyi kántor még nagyobb utat szokott megtenni, hogy együtt legyünk, de rendszeresen jönnek kollégák a Felvidékről és néha a nyugati magyarságból is.

Az idén *Szili Zoltán* egyházzenei kollégánk, a Nagyboldogasszony-székesegyház orgonistája hívására mentünk Kaposvárra, így a hely megszervezésével kapcsolatos munka nagyrészt rá hárult. Köszönet érte. A Társaság vezetősége részéről szokás szerint a titkár, vagyis most *Kovács Andrea* tudományos kutató fogta össze a szervezést. (Áldozatos munkáját csak egy volt titkár tudja igazán értékelni...)

A kongresszusok szerkezetén sem változtattunk. Felekezeti vespérással indul az első este, majd díszelőadás és fogadás van. A második napi program római katolikus misével, ill. protestáns zsolttáros imaórával kezdődik. (A székesegyház, ill. a református templom adott most helyet az istentiszteleteknek.) Dél előtt tudományos előadások, délután leginkább beszélgetések, vitaforumok következnek. Este koncertet hallgatunk meg.

A harmadik, félnapos program közös prima imaórával kezdődik, szekciókban vagy közösen az egyházzene aktuális kérdéseit vitatjuk meg, megtartjuk a Társaság éves közgyűlését, melyen az új vezetőséget is megválasztjuk. A kongresszus közös Te Deummal zárul.

Az első esti díszelőadást (A Halotti Szerzartásról — reflexiók a kortárs zene és az egyházzene viszonyáról) *Jeney Zoltán* zeneszerző tartotta, akit nemcsak egyházzenei indíttatású, a közelmúltban végleges formát nyert monumentális darabjában foglalkoztatták a gregorián mint alapanyag fölhasználásának lehetőségei, hanem az istentiszteleti gyakorlatba is illeszkedő, színvonalas, de könnyebben előadható, liturgikus darabot is írt. Előadását saját művei részleteivel illusztrálta.

A konferencia fő témája a népénekgyűjtemények, gyülekezeti énekeskönyvek folyamatban levő vagy tervezett megújításának kérdésköre volt. A másodnapi előadásorozatban délelőtt evangélikus, katolikus, délután pedig református egyházzenei mutatták be a jelenlegi énekeskönyvek előtörténetét s vázolták a közeli vagy távolabbi években szükségesnek látszó reformokat: *Bence Gábor*: A liturgikus énekanyag áttekintése és a Gyülekezeti liturgikus könyv bemutatása, *Finta Gergely*: A XX. századi és a nemzetközi gyakorlatból átvett tételek ismertetése, *Ecsedi Zsuzsa*: A régi magyar énekek és a korálanyag vizsgálata, a revíziós munka szempontjai; *Balogh P. Piusz*: Az Éneklő Egyház liturgikusének-anyagának értéke és jövője, *Szendrei Janka*: Milyen revízióra szorul az Éneklő Egyház népénekanyaga?; *Bódis Tamás*: Árokháty Béla és Csomasz Tóth Kálmán eltérő nézetei, *Hoppál Péter*: Szenci Molnár Psalteriuma a XX. században (a református „szekció” előadásait *Fekete Csaba* vezette be és kötötte össze. Délután hangzott el *Dobszay László* előadása is a közös kereszténykeresztény énekanyagról.

Az evangélikus egyházzenészeket leginkább az új liturgikus rendhez készült gyülekezeti énekeskönyv összeállítása és használatbavétele foglalkoztatja. A komoly teológiai alappal indított reform liturgikus és korálénekei próbakiadásban már megjelentek. Felekezeti különbség nélkül a legőszintebben kívánjuk a reform sikerét, amely nagy lelki haszonnal járhat, s biztos helyet ad a koráléneklésen túl is az egyházzenének.

A II. Vatikáni Zsinat utáni reformoknak megfelelő, számos vonatkozásban igen színvonalas, de ma már szükségtelennek látszó kompromisszumoktól is terhelt római katolikus énektár, az Éneklő egyház kis mértékű reformján is gondolkodnak, bár az ország nagy részében még nem ismerik, sőt bevezetése alig érthető ellenállásba ütközik. Itt újra meg újra fölvetődik a formátum kérdése (a kapcsos imakönyvekre hasonlít, vaskos, hitvalló nagyságú könyv vagy a szinte csak az énekeket tartalmazó vékony, retikülbe is eldugható könyv-e a megfelelőbb), aztán a kancionál-anyag fölőnek bizonyult részétől való megszabadulás. A magyar nyelvű gregorián tételek teljesebb készletének közlése sürgetőnek látszik.

A Csomasz Tóth Kálmán által, csodálatra méltó ízléssel és bölcsességgel szerkesztett református énekeskönyv majd 60 éve jelent meg. Talán nem annyira sürgető a megújítása, hogy ne lenne alapos megfontolásra ideje a református himnológusoknak és szöveggondozóknak. Nagyszerű örökség letéteményese a könyv, de minduntalan fölmerül a XVI. századi énekek s mindenekelőtt a genfi zsolnárok szövegének archaikus volta. E vitában e sorok írója is kiállt mellett, hogy e rendkívül értékes anyagot mint a magyarországi egyházi éneklés közös értékét a lehető legkevesebb változtatással kell megőrizni, s nem muzeológus érdeklődésből, hanem mert ez jelentős mértékben biztosítja az egyházi éneklés egyensúlyát.

Nemcsak udvariasságból hallgattuk meg egymás felekezeti énekeskönyv-ügyének taglalását: minél messzebbre megyünk időben, annál inkább közös az énekanyag, s ha a régi magyar énektörténetet igazán megbecsüljük, akkor ennek még nőnie is kell éneklésünkben. *Dobszay László* fölvetése nyomán egy mintaadó, de gyakorlati célra is alkalmas közös énekanyag összeállítását vitattuk meg.

A vacsora utáni, 7 órai koncerten, a római katolikus székesegyház jó, de legalábbis erős nagyjavításra szoruló orgonáján hősies teljesítményt nyújtva játszott két fiatal: az ausztriai Sankt-Florianban szolgálatot teljesítő *Kovács Róbert*, a miskolci református orgonista *Varga László* és a budapesti Deák téri evangélikus templom orgonása, a korát meghazudtolóan aktív *Trajtler Gábor*.

Műsoruk az istentiszteletbe illeszthető, rövidebb, de igen értékes német és francia darabokból állt. Ezért adták címül az *Orgonaszó az istentiszteleten* címet. Az egyes ciklusok között Szent Ágoston Soliloquia című elmélkedéseinek részletei hangzottak el.

A hangverseny műsora a következő volt:

1) Johann Pachelbel (1653–1706) művei — előadta *Varga László*: Magnificat-fúga az I. tónusban; „Katekizmus-énekek”: Wir glauben all an einen Gott, Vater unser im Himmelreich, Christ, unser Herr, zum Jordan kam; Magnificat-fúga az I. tónusban

2) délnémet barokk szerzők művei — előadta *Kovács Róbert*: Johann Caspar Ferdinand Fischer (1650–1746), Praeludium et Fuga e-moll (az „Ariadne musica” c. sorozatból); Franz Xaver Murschhauser (1663–1738), Intonatio et Fugae primi toni; Pater Justinus a Desp. BVM OCarm. (Johannes Justus Will, 1675–1747), Toccata in a; Caspar Jäger (1700 k.), Fuga in d; Pater Georg Pasterwitz (1730–1803), Fuga in C „Komm, heiliger Geist, mit deiner Gnad”, op.3/2.

3) Verzettők César Franck (1822–1890): „L’Organiste” c. művéből — előadta *Trajtler Gábor*: Andantino (Esz), Poco allegretto (G), Vieux noël (g), Noël angevin (G), Poco lento (c), Marche (d), Vieux noël (d), Prière (e), Prélude pour l’Ave Maris Stella (d), Kyrie de la messe de noël (Esz).

4) Sigfrid Karg-Elert (1877–1933) művei — előadta *Kovács Róbert*: Nenia op. 83 Nr. 1; Melodia monastica op. 154 Nr. 6; Corale, op. 154 Nr. 8; Christe du Lamm Gottes (Im Stile Pachelbels) op. 65 Nr. 46; Postludio festivo, op. 142 Nr. 12.

A másnap délelőtti téma a gregorián, a népénekek, korálok, gyülekezeti énekek, genfi zsolnárok orgonás kísérete volt. Hiszen a kántortól ma leginkább ezt várják el, de egy gazdagabb, tagoltabb egyházzenei életben is igen fontos a gyülekezet strófikus éneke.

Kiderült, helyesen tűzték ki e témát a szervezők, hiszen a *Dobszay László, Trajtler Gábor* és *Varga László* által bemutatott példák után nemegyszer igen heves vita bontakozott ki. Régóta érlelődtek már a kérdések: mi a szerepe az orgonista-kántornak? Diktatórikusan vezesse vagy megadóan kövesse a gyülekezet énekét? E szélsőségeket persze senki nem vallotta, de a köztes lehetőségek közül egyéni ízlés, neveltetés szerint, s természetesen a műfajoktól, alkalmaktól függően mást-mást gondolunk helyesnek. Fölmerült a kísérletstílusok mellett a rőtönzék tanításának kényes kérdése is.

A Társaságnak hat cikluson át *Dobszay László*, majd két évig *Szendrei Janka* személyében katolikus elnökei voltak. Most evangélikus elnököt választott: *Hafenschner Károly* lel-

kész, aki az Evangélikus Egyház országos irodaigazgatója, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem egyházzene tanszakának liturgikatanára. Munkáját segítik a szintén most megválasztottak: alelnökként *Balogh Piusz* gödöllői premontrai szerzetes-tanár, vezetőségi tagként *Szendrei Janka*, *Enyedi Pál*, *Bódi Tamás*, továbbá *Mezey János* a katolikus, *Dávid István* a közös protestáns, *Wulfné Kinczler Zsuzsa* a pedagógiai tagozat vezetőjeként; *Dobszay László* örökös tiszteletbeli elnök szintén a vezetőség tagja. Az orgonista tagozat két vezetőjét máskor választják meg. A kongresszus megerősítette tiszttségében *Kovács Andreát* mint titkárt és *Déri Balázst* mint a Magyar Egyházzene című folyóirat felelős szerkesztőjét.

Déri Balázs

Máriapócsi ősbemutatók

A magyar görög katolikus egyház 2005-ben jubileumi évet ünnepelt a máriapócsi kegykép harmadik könnyezésének 100 éves évfordulója alkalmából. A számtalan —lelki, szertartási, tudományos— rendezvény között fontos helyet kapott az a hangversenysorozat, melyről már beszámoltunk. Ennél még jelentősebb volt az a pályázat, melyet a görög katolikus püspök *Ady Endre: A pócsi Mária* című költeményének megzenésítésére írt ki. A meghívásos pályázatra öt zeneszerző küldte be a művét. A zsűrizés után pedig 2007. június 16-án a helyszínen, a máriapócsi bazilikában — eddigi történetében egyedülálló módon — a kegyoltár előtt felcsendülhettek az ősbemutatók a művek. Csodálatos élmény volt a résztvevőknek.

A műveket három kórus adta elő.

Először *Mohay Miklós*, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanszékvezető tanára művét adta elő a Szent Efrém Férfikar, Bubnó Tamás karnagy vezetésével. A zeneszerző kifejezetten e kórusnak szánta a művet, melyben Ady teljes költeményét megzenésítette. Leginkább Ady hit-keresése ragadta meg, s ezt próbálta meg az énekhangok révén közvetíteni.

Másodikként *Soós András Mária ének* című vegyeskari műve csendült fel a Kaposi Gergely karnagy vezette Budapesti Kórus előadásában. A zeneszerző nem a teljes Ady-verset zenésítette meg, hanem csak a rá nagy hatást

gyakorolt részleteit. Vallomásában megemlégett, hogy számtalanszor elolvasta a verset, s csak lassan érlelődött meg benne a műve. Végül is a „Nyújts ki mennyből” kezdetű Mária-ének refrénjére komponálta meg alkotását.

A következő mű a *Nógrádi Péter* által komponált *Zarándokének* volt. A Magyar Művészeti Akadémia tagjának művét ismét a Budapesti Kórus adta elő Kaposi Gergely vezetésével. A szerző keretbe foglalta alkotását: egy Mária-népeinek és egy másik Mária-himnusz közé, mely utóbbi Mária Szeplőtelen Szívéhez szól. Elmondása alapján az irányította, hogy a népi vallásosság keretként keret veszi körül Ady vívódásait, s így akarta formába önteni az egyen válaszkeresését a hit égető kérdéseire.

A negyedik művet, *Daróci Bárdos Tamás* vegyeskari alkotását is a Budapesti Kórus előadásában hallgathatta meg a közönség. Személyes vallomásában beszámolt arról, hogy mennyire idegennek érezte a protestáns Ady Mária-versét. Többször is féltette, de a többszöri kérés mégis hatott, s elkészítette a művét. Végül is öt Ady Isten utáni vágyakozása ragadta meg, mely a Mária iránti gyermeki vágyódásában öntött formát a nagyszerű versben. E részleteket zenésítette meg belőle.

Az utolsó alkotás *Szokolay Sándor* zeneszerzőé; a nyíregyházi Pro Musica Leánykar tolmácsolta Szabó Dénes vezetésével. Az idős